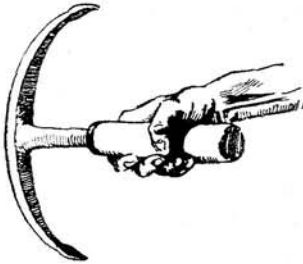
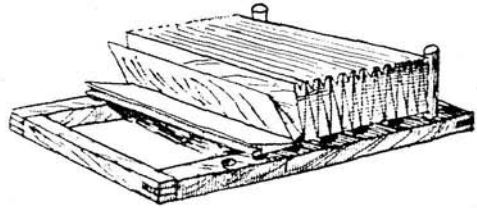

A zszindelyfaragó a faragószék állványának az elején ül, és a lábító lenyomásával szorítja a csalka alá tett fadarabot az állhoz. A faragás-kor a *kézvanóut* (2. kép) használja. Mikor a zszindelynek megadta az alakját, az *élet* és a *hátát* és vagy 100 darabot kifaragott, a *hörgyolóu-székre* (5. kép) teszi és a *hörggyāl* (4. kép) *hörgyolja*, vagyis mélyedést vág a hátába.

4. kép. Horgy

5. kép. Hörgyolászék

A hörgyolás a következőképpen történik: A zszindelyeket, körülbelül vagy 100 darabot, a hörgyoló szék 4 szorítója közé szorítja, váltogatva, úgyhogy az egyik zszindely éle mellé a másik háta kerüljön. Kezébe veszi a hörgyot, és befelé hajlított, élesre fent, kivájt végével a zszindely hátán magafelé húzva, *hörgyolást* vés. Ebbe fogja majd a ház fedésekor a másik zszindely élet csúsztatni. Ha így, körülbelül 50 darabbal elkészült, megfordítja a széket és a másik ötvenet *hörgyolja ki*.

Ma már csak nagyon kevesen foglalkoznak ezzel a régi népi mesterséggel, melynek „módját“ Valkón csak az öregek ismerik. A zszindelyes házak is lassan eltűnnek, mert a törvény is tiltja őket, és velük együtt lassan egy régi valkói népi mesterséggel is kevesebb lesz.

NAGY JENŐ

Bálványosváralji ballada- és dal-szövegek, töredékek

1.

A naty hegyi tolvaj.¹

Anyám, ides anyám, mir is attál fírhez,
 Mir is attál engem idegeny leginyhez,
 Naty hidek hoasra, naty hegyi tolvajhaz.
 Mer most is odavan keresztút álani,
 Keresztút álani pirozsvír ontani,
 Pirozsvír ontani, ember mekfosztani.
 Meguntam, meguntam jóreggē fēkelni,
 Fojóvizre menni, víres ruhát mosni,
 Könyvemben ásztatni, bánattal sujkolni,
 Bánattal sujkolni, gondal száraszatani.

¹ Elmondta: Burjányné, Szakmári Zsuzsa (80 éves) 1941 júliusában.

Mír sirtál, mír sirtál te gyenge Borbára?
 Nem sirtam, nem sirtam lelkem jámbor uram;
 Konyhán forgolottam, surcom elígettem,
 Asztat könnyeztettem, asztat könnyeztettem.
 Nem hiszem, nem hiszem, csak fejedet veszem.
 Nem sirtam, nem sirtam, lelkem jámbor uram,
 Konyhán forgolottam, cserefának füstye
 Csapta fel a szemem, kihozta a könyvem.
 Nem hiszem, nem hiszem te gyenge Borbára.
 Már ki vagyon nyútvá a szekered ruggya a fővesztő hejen.
 Kocsisom, kocsisom, én ides kocsisom,
 Mikó fejem veszik, kap fel a fejemet,
 Zár bé a ládámba, vidd el az apámnak,
 Vidd el az apámnak, vidd el az anyámnak,
 Had mosogassa meg piros ürmözs borral,
 Hat takargassa bé gyenge gyapagy gyóccsal.

2.

Varga szíp Ilona.²

Jaj, be beteg vagyok kincsem anyám asszony!
 Mit fáj fijam, mit fáj Pálmánti Antalom?
 Nem fáj semmi csontom, csak a szívem vérzik
 Az én idesemí, Varga Ilonái.
 Anyám, ides anyám csináltassunk mük is
 Arambúl ek kútát, arambúl ek kútát,
 Ezüzből egy malmot. Talán látni jünek
 Szúzek szíp lějányok, talán kösztök leszen
 Varga Ilona is, az én idesem is.
 Csináltattak ük is arambúl ek kútát,
 Arambúl ek kútát, ezüzből egy malmot,
 Mentek csuda látni szúzek, szíp lějányok.
 Így monta, így monta Varga szíp Ilona:
 Anyám, ides anyám, bocsáss el ingemet,
 Mennek csudalátni szúzek, szíp lějányok.
 Így monta, így monta az ú idesannya:
 Nem mész fijam, nem mész csalárság dologba!
 Így monta, így monta Pálmánti Antala:
 Anyám, ides anyám, hóttá teszem magam.
 Húzassa, húzassa naty száú harangot,
 Talán látni jünek szúzek, szíp lějányok,
 Talán kösztök leszen az én idesem is.
 Húzattyák, húzattyák naty száú harangot,
 Mennek halat látni szúzek, szíp lějányok.
 Így monta, így monta Varga szíp Ilona:
 Anyám, ides anyám, halatt a faluba,
 Halatt a faluba, bocsáss ingem oda.

² Ezt és a 3.-at elmondta: Burjányné, Szakmári Zsuzsa (80 éves) 1941 júliusában.

Három szem szilváé, két filleng szöllúé.
 Megunta két lábam márvánkövet nyomni,
 Megunta két karom hírharangot húzni.
 Megunta két filem hírharang zúgását,
 Hírharang zúgását s vadmadár szólását.

5.⁴6.⁵

Ez a kössig szíp hejt vagyon,
 Közöpipe templom vagyon.
 Köröskörű arancsipke,
 Rējá szál a búzgelice,
 Ne sírj, ne sírj búzgelice,
 Júm még a te párod ide.
 Nem kē nekem senki párja,
 Ha az enyim bé va zárva.
 Bé van zárva réz zár alá,
 Ferenc Jóska fegyver' alá.
 Nincsen oj kócs ki kinyiessa,
 A babám kiszabadiccsa.

Elmentem, elmentem
 éggy uccán fëlmentem,
 Éggy asszon ablakán
 hēj bétékintettem.
 Ott láttam a rózsám,
 más ölibe jáccik.
 Pohár a kezibe,
 érdei bor benne.
 Köszön rám kedvesem
 régi jótettekre.
 Minseb ráköszönném,
 inkább elönténém.
 Verjem meg az Isten
 annyiszor éty héten,
 Ahány csillag ragyog
 azon a szíp égen.

7.⁶

Megöltek égy leginyt hatszáz forinytyáér,
 Tiszába vetették pejparipájáé.
 Tisza be nem vette, partyára kitette,
 Ára ment éty halászlegény, hajójába tette.
 Odament az annya, kelti, de nem hajja.
 Szép fekete göndör haja vállára van hajtva.
 Odament az apja, kelti, de nem hajja.
 Sárga sarkanytyus csizsmája lábára van fagyva.
 Odament rózsája, kelti, meg is hajja.
 Kēj fel, kēj fel édes rózsám, gyere velem haza.
 Boruj a nyakamba, had vigyelek haza,
 Harmadik nap, negyedik nap nyugoggy a szobába.
 Csináltacc-é nekem dijófa koporsót?
 Csináltatok, csináltatok márvánkó koporsót.
 Béhuzacc engemet fekete fátyollal?
 Béhuzatlak, béhuzatlak biborba bársomba.
 Meksiracc engemet három lejány előtt?
 Meksiratlak, meksiratlak egísz világ előtt.

⁶ Elmondta: Szabóné, Szabó Anna (58 éves) 1941 júliusában.

8.

Hóhérok, hóhérok vigyitek lányomat,
 Vigyéteg börtönbe, a legméjjebigbe.
 Hóhérok, hóhérok (ne bilincsejjetek),⁷
 Hoty tuggya meg anyám, hogy engem kísértek.
 Anyám, ó! jó anyám, csak aszt éngeggye meg,
 Szobámba bémennyek, ruháim nizzem meg.
 Ruhájim, ruhájim, fődre borujjatok,
 Hoty tuggya meg anyám, hogy engem gyászoltok.
 Anyám, ó! jó anyám, csak aszt éngeggye meg,
 Hoty kertembe mennyek, virágim nizzem meg.
 Virágim, virágim túbúl hervaggyatok,
 Hoty tuggya meg anyám, hogy engem gyászoltok.

9.

A pávának három tolla aranyos,
 Nem leszek én má Vároján töb lakos.
 Mer Vároján verbuválnak kötéllel,
 Mind elfogják szeginy leginyt erővel.
 Fut utánna apja, annya jajszóā
 Kéri fiját száz forintón, nem aggya.
 A gazdának öt hat izs van, nem bántyák.
 A szeginynek ha éggy izs van, elfogják.
 Édesanyám mennyen haza jajszóal,
 S nevejje fē árvájait nagy gondal.

10.

Zöderdőbe, síkmezőbe sétál egy madár.
 Kék a lába ződ a szárnya, jaj be gyöngén jár.
 Hivu⁸ engem utitársnak el is menyek már,
 Hivu engem utitársnak el is megyek már,
 Várje te madár, én galambom, csak ety kisség várj,
 Ha az Isten úgy akarja, tijeđ leszek már.

11.

Cifra palota, ződ az ablaka
 Gyere bé te tubarózsa
 Sír a vijola, sír a vijola.
 Én gyenge vagyok, csókot nem tudok,
 Měr a csókot tanulni kel,
 Jaj, jaj mekhalok, jaj, jaj mekhalok.
 Jukas a csizsmám, ronygyos a kucsám,
 Nadrágomnak nincs eleje,
 Ne szígyel rózsám, ne szígyel rózsám.

Lejegyezte: SZÉKELY PÁL

⁷ Nem biztos szöveg.

⁸ Ezt *hiu*-nak is ejtik.